

Theaterschap eist Vakmanschap

Grolsch
bier

Vakmanschap is meesterschap

17 juni, Rotterdam, De Doelen, 20.15 uur

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Philharmonisch Koor 'Toonkunst'
Jubileumconcert t.g.v. het 60-jarig bestaan

David Zinman _____ dirigent
Stoika Milanova _____ viool
György Korondy _____ tenor

Philharmonisch Koor 'Toonkunst'
Jan Eelkema _____ dirigent

L. Berio (1925) _____
Encore (1978)

Gecomponeerd in opdracht van de Rotterdamse
Kunststichting t.g.v. het 60-jarig bestaan van het R.Ph.O.
Eerste uitvoering

P. I. Tsjaikowski (1840-1893) _____
Concert in D, opus 35 (1878)
voor viool en orkest
Allegro moderato
Canzonetta: andante
Finale: allegro vivacissimo

Pauze

Charles Koechlin (1867-1951) _____
Les Bandar-Log, opus 176 (1939-1940)
Symfonisch gedicht

Zoltán Kodály (1882-1967) _____
Psalmus hungaricus, opus 13 (1923)
55ste psalm voor tenorsolo, koor en orkest

Luciano Berio: Encore

Luciano Berio werd op 24 oktober 1925 in Oneglia (Noord-Italië) geboren. Zowel zijn vader als zijn grootvader waren kerkorganist en componist. Na elementaire muziekstudies onder leiding van zijn vader voltooide hij zijn opleiding bij Giorgio Ghedini en korte tijd bij Luigi Dallapiccola.

Van 1953 tot 1960 was hij verbonden aan de Italiaanse radio en televisie in Milaan, waar hij een studio voor muzikale fonologie opzette. Van 1957 tot 1962 redigeerde hij het tijdschrift 'Incontri Musicali' en leidde hij een gelijknamige concertserie. Als compositieleraar werkte hij o.m. in Tanglewood en Dartington; van 1965 tot 1971 doceerde hij aan de Juilliard School in New York, waar hij ook een ensemble voor nieuwe muziek oprichtte. Sinds enkele jaren heeft hij de leiding van de elektro-akoestische afdeling van IRCAM, het instituut voor muziekonderzoek (directeur: Pierre Boulez) van het Centre Pompidou in Parijs.

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest speelde onder Berio's leiding tijdens de Holland Festivals van 1972, 1974 en 1977 waarbij zeven van zijn composities hun eerste uitvoering in Nederland en één (Chemins II c) zijn wereldpremière beleefden. In januari 1979 zal hij opnieuw met het R.Ph.O. optreden.

Encore, een korte feestelijke compositie die vanavond zijn eerste uitvoering beleeft, ontstond in april/mei van dit jaar in opdracht van de Rotterdamse Kunststichting ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van het R.Ph.O. De componist verschafte ons onderstaand commentaar:

'Orkesten lijken soms net individuen: zij kunnen edel zijn, bijzonder aantrekkelijk, onbetrouwbaar, mooi, onmogelijk, waardig, saai, volmaakt, bijna volmaakt, enz. Naar mijn gevoel is het Rotterdams Philharmonisch Orkest volmaakt, omdat het naast al het andere ook het zeldzame voorrecht heeft jong en intelligent te zijn.

Encore (geconcentreerd rondom acht voortdurend aanwezige tonen, groeiend naar een soort 'volmaaktheid') is een klein huldeblijk aan verleden, heden en toekomst van dit prachtige orkest.'

W.V.

'Orchestras can, on certain occasions, appear like individuals: they can be noble, extremely attractive, unreliable, beautiful, wrong, dignified, dull, perfect, almost perfect, etc.

I feel that the Rotterdam Philharmonic is perfect, because on top of everything else it has the rare privilege of being young and intelligent.

Encore (centered around eight ever present notes, evolving toward a kind of 'perfection') is a small tribute to the past, the present and the future of this marvellous orchestra.'

Luciano Berio (1978)

Pjotr I. Tsjaikowski: Vioolconcert in D, opus 35

Tsjaikowski componeerde zijn vioolconcert tijdens een verblijf in Clarens (Zwitserland) in maart en begin april 1878. Het middendeel is zelfs het werk van één dag: Tsjaikowski schreef het op advies van zijn broer Modeste en de violist Kotek, ter vervanging van het weinig boeiende oorspronkelijke andante. Dat het werk een der meest geliefde vioolconcerten zou worden liet zich indertijd allerminst aanzien. De beroemde violist Leopold Auer, aan wie het aanvankelijk was opgedragen, weigerde het te spelen wegens de grote technische problemen die het werk stelt en ook Kotek durfde bij nader inzien de uitvoering niet aan. Vernietigende kritieken (o.a. van de gevreesde Weense criticus Eduard Hanslick) volgden op de eerste uitvoering door Adolf Brodsky.

Een orkestinleiding, die meer een sfeertekening is dan een expositie van thematisch materiaal, gaat vooraf aan de inzet van de soloviool: een cadensachtige frase, gevolgd door het lyrische hoofdthema. Een overgangsgedeelte met wat markantere ritmen leidt naar het eigenlijke tweede thema, 'con molto espressione'.

De grote cadens vormt een ware krachtproef voor de solist. Vol sentiment, maar zeer melodius is de Canzonetta, door soloviool en strijkorkest con sordino gespeeld. Geheimzinnig is de overgang naar de finale met zijn woeste ritmiek die ons plotseling uit de dromerige sfeer van het andante doet opschrikken.

Na het vurige 'kozakken'-thema en een meeslepende slavische melodie van de soloviool brengen hobo en klarinet in dialoog een prachtig motief met intens droeve dubbele voorlagen. Maar al spoedig krijgt het felle ritme weer de overhand en een ware werveling van klanken, waarbij aan de solist de hoogste eisen worden gesteld, besluit dit concert.

W.V.

Charles Koechlin: Les Bandar-Log, opus 176

Koechlin (1867-1951), leerling en biograaf van Fauré, is een van de Grote Onbekenden der 20ste-eeuwse muziek gebleven. Hij was een man wiens werken altijd frappeerden (voorzover ze gepubliceerd werden of tot klinken kwamen) door hun veelzijdigheid van stijl en esthetiek, door hun non-conformisme en hun flexibiliteit. Zijn overschaduwing door vele mindere goden was grotendeels te wijten aan het feit dat hij 'er nooit achterheen zat' dat zijn muziek verbreed of gepropageerd werd. Intussen bezat hij een enorme theoretische kennis, beheerste hij alle orkestrale mogelijkheden en hield hij zich op de hoogte van de muzikale stromingen, en dat zijn er tijdens zijn leven vele geweest. Misschien is Les Bandar-Log, met de ondertitel Scherzo der Apen (naar Kiplings Jungle Book – Bandar Log is de naam die Kipling bedacht voor de apen van de wildernis) niet het meest representatieve voorbeeld van Koechlin's scheppende kunst, het onthult wel veel over zijn veelzijdigheid en zijn kennis van de muzikale vernieuwingen sinds Schönberg.

De componist noteert zelf het volgende over de inhoud: 'Aan het begin van Les Bandar-Log wordt de rust van een zonnige morgen plotseling verbroken door de apen. Hun geschreeuw is grotesk – toch zijn hun sprongen soepel en gracieuus. Zoals we van Kipling weten zijn de apen tegelijkertijd de ijdelste en de meest onbetekenende van alle schepselen. Zij wanen zichzelf creatieve genieën, maar in werkelijkheid zijn ze alleen vulgaire na-apers, wier enige doel is: het volgen van de mode van de dag. De apen in dit symfonische gedicht gebruiken verscheidene procédés van 'moderne harmoniek', maar ze gebruiken ze slecht. Eerst: opeenvolgingen van kwinten en nonen op de manier van Debussy – vermengd echter met sprongfiguren die muzikaal en harmonisch blijven. Dan komen ze aan bij 'atonale muziek', begerig om de twaalftoonsmethode van Schönberg en zijn discipelen te volgen. Maar hier begint het hele woud mee te zingen, met het resultaat dat atonaliteit muzikaal en bijna lyrisch wordt. Deze expressieve ontwikkeling verveelt de apen. Ze willen 'klassiek blijven', en daarom introduceren ze een kunstmatige en ridicule pseudo-terugkeer van Bach. Dit wordt daarom een moeizame en nagemaakte polyfonie op het thema 'J'ai du bon tabac'. Deze wordt gevolgd door een chromatische fuga waarin subject en contra-subject elkaar de loef afsteken in dwaasheid. Maar weer komt het woud tussenbeide, neemt het heft in handen, en transformeert de fuga in echte muziek. De apen keren terug (passages voor slagwerksolo) en temidden van een

algemeen kabaal nemen ze hun 'terug-naar-Bach'-thema weer op. Maar plotseling worden hun uitbroeisels onderbroken door de aankomst van de Heren van de Jungle: Baloo de beer, Bagheera de zwarte panter en de slang Kaa. Hun dreigende bugle-calls doen de apen op de vlucht slaan, en de jungle keert tenslotte terug naar de lumineuze kalmte waarin dit symfonisch gedicht begon: de jungle zingt weer en het wordt een 'echte' hulde aan polytonale en atonale klankentaal.'

Koechlin, die eerder al zes andere werken had geschreven, gebaseerd op Kiplings Jungle Book (in 1899-1910, 1925-27 en 1936), neemt hier in feite tot onderwerp de 'apentaal', die de apen denken te hebben uitgevonden en die ze een verbetering van de mensentaal achten. Hun imitatie bestaat echter uit klanken zonder betekenis en logica, en het absurde daarvan geeft de componist aanleiding vele 'ismen' der 20ste-eeuwse muziek op de hak te nemen: polytonaliteit, atonaliteit, neobarok en dodekafonie, dat wil zeggen de talrijke slechte navolgers van Debussy, Schönberg, Milhaud, Hindemith etc. In het hele stuk frappeert hij met een lucide, transparante orkestbehandeling, terwijl de quasi-impressionistische, verkapt-tonale fragmenten opvallen door hun persoonlijke verwerking van Debussy en Ravel.

A. van Amerongen

Zoltán Kodály: Psalmus Hungaricus

De Psalmus Hungaricus, die algemeen beschouwd wordt als Kodály's meesterwerk, dankt zijn ontstaan aan een opdracht van de stad Budapest. In november 1923 vond daar een feestelijk concert plaats, naar aanleiding van de 50-jarige vereniging van de steden Buda en Pest tot de Hongaarse hoofdstad. Voor dit concert componeerde Bartók zijn Danssuite en Kodály de Psalmus Hungaricus. Het werk is geschreven voor tenorsolo, koor en orkest. De tekst die er aan ten grondslag ligt is een vrije bewerking van psalm 55, van de hand van de Hongaarse dichter Mihály Vég, die drie eeuwen vóór Kodály in Kecskemét was geboren.

Bij dit programmaboekje hoort een handig opberghoesje dat nog veel meer informatie geeft over 'Concerten, opera, muziektheater' in het Holland Festival 1978.

Dit hoesje is **gratis** in dit theater te verkrijgen.
Let op de aanduiding: Hier gratis programmahoesje.
